

Politické ideologie



Co je ideologie? (Haywood, 2021)

Koherentní systém přesvědčení o tom, jak společnost funguje a jak by fungovat měla

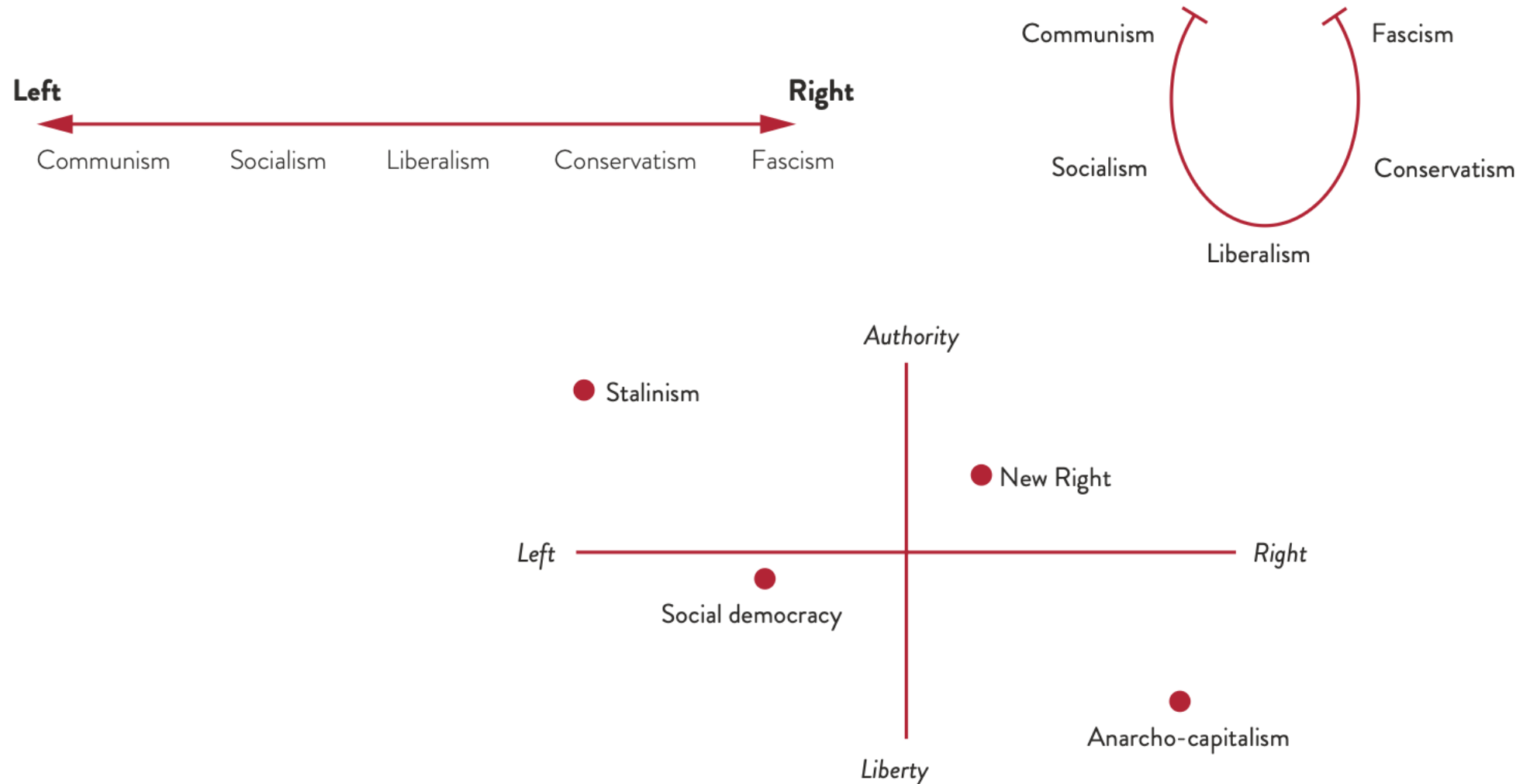
Tři konstitutivní prvky

- (a) kritiku stávajícího řádu ve formě „světonázoru“ (world-view),
- (b) vizi žádoucí budoucnosti, model „dobré společnosti“,
- (c) teorii politické změny — jak se dostat z (a) do (b).

Jádrové (*core*), **přilehlé** (*adjacent*) a **periferní** (*peripheral*) koncepty

Thick vs. Thin ideologie

Klasifikace politických ideologií



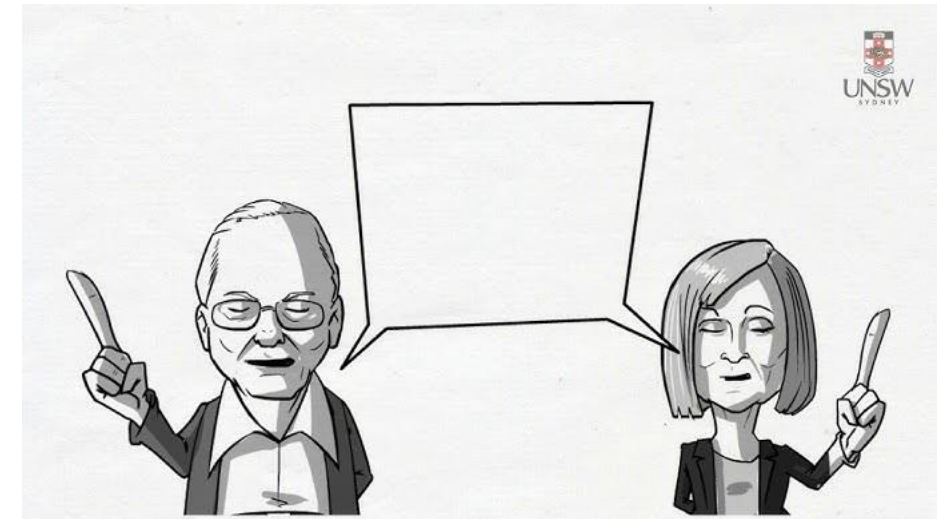
Hegemonie (Antonio Gramsci)

- Dva způsoby, jak vládnoucí třída udržuje moc:
- **Donucení** (*coercizione*) — přímé násilí, armáda, policie, věznice.
- **Souhlas** (*consenso*) — přijetí panujícího řádu jako přirozeného, rozumného, nevyhnutelného.
- To zajišťuje *občanská společnost* — církve, školy, média, rodina, odbory, politické strany.
- Hegemonie = schopnost vládnoucí třídy prezentovat své partikulární zájmy jako *univerzální*, své hodnoty jako *zdravý rozum*
- Historický blok a organičtí intelektuálové



Hegemonie a socialistická strategie (Laclau a Mouffe 1985)

- **artikulace** (*articulation*): proces, jímž se různé politické požadavky a identity *propojují* do dočasné jednoty, aniž by tato jednota měla pevný základ
- **prázdný signifikant** (*empty signifier*): pojem, který je dostatečně neurčitý, aby pod sebou sjednotil různé požadavky
- hegemonní projekt je vždy partikulární (vychází z konkrétní skupiny a jejích zájmů), který se úspěšně prezentuje jako **univerzální**.
- **logika ekvivalence** — různé požadavky se spojují do řetězce na základě společného nepřítele nebo hranice.



Liberalismus

Individualismus, Svoboda, Racionalismus, Rovnost příležitostí, Tolerance a pluralismus, Ústavnost a právní stát, Trh a soukromé vlastnictví

Klasický liberalismus

Minimální stát, laissez-faire, negativní svoboda jako absence vnějších omezení. Locke, Spencer.

Moderní liberalismus

Pozitivní svoboda, intervencionistický stát, sociální práva a welfare. T. H. Green, Keynes, Rawls.

Neoliberalismus

Návrat k tržnímu fundamentalismu, deregulace, privatizace.

John Locke (1632–1704), J. S. Mill (1806–1873), John Rawls (1921–2002), F. A. Hayek (1899–1992)

TENSIONS WITHIN ... LIBERALISM		
Classical liberalism	v.	Modern liberalism
economic liberalism	↔	social liberalism
egoistical individualism	↔	developmental individualism
maximize utility	↔	personal growth
negative freedom	↔	positive freedom
minimal state	↔	enabling state
free-market economy	↔	managed economy
rights-based justice	↔	justice as fairness
strict meritocracy	↔	concern for the poor
individual responsibility	↔	social responsibility
safety-net welfare	↔	cradle-to-grave welfare

Konzervatismus

Tradice a kontinuita, Organická společnost, Hierarchie a autorita, Pragmatismus, Lidská nedokonalost, Vlastnictví a dědictví

Tradiční konzervatismus

Burke: organická společnost jako dědictví; evoluce místo revoluce; odpor ke změnám.

Nová pravice

Thatcherismus: neoliberalismus (trh, deregulace) + neokonzervatismus (autorita, pořádek).

Edmund Burke (1729–1797), Margaret Thatcher (1925–2013), Roger Scruton (1944–2020)

TENSIONS WITHIN ... CONSERVATISM (1)



Neoliberalism	v.	Neoconservatism
classical liberalism	↔	traditional conservatism
atomism	↔	organicism
radicalism	↔	traditionalism
libertarianism	↔	authoritarianism
economic dynamism	↔	social order
self-interest/enterprise	↔	traditional values
equality of opportunity	↔	natural hierarchy
minimal state	↔	strong state
internationalism	↔	insular nationalism
pro-globalization	↔	anti-globalization

Socialismus

Kolektivismus / pospolitost, Společné vlastnictví, Sociální rovnost, Třídí boj, Historický materialismus, Sociální spravedlnost, Internacionalismus

Marxismus / komunismus

Třídí boj, revoluce, diktatura proletariátu, Marxismus-leninismus.

Sociální demokracie

Reformismus, smíšená ekonomika, welfare stát, parlamentní cesta.

Třetí cesta

Pragmatismus, trh + sociální spravedlnost, postideologismus.

Karl Marx (1818–1883). Friedrich Engels (1820–1895), V. I. Lenin (1870–1924), Rosa Luxemburg (1871–1919). Thomas Piketty (nar. 1971)

TENSIONS WITHIN ... SOCIALISM (1)		
Communism	v.	Social democracy
scientific socialism	↔	ethical socialism
fundamentalism	↔	revisionism
utopianism	↔	reformism
revolution	↔	evolution/gradualism
abolish capitalism	↔	'humanize' capitalism
common ownership	↔	redistribution
classless society	↔	ameliorate class conflict
absolute equality	↔	relative equality
state collectivization	↔	mixed economy
central planning	↔	economic management
vanguard party	↔	parliamentary party
dictatorship of proletariat	↔	political pluralism
proletarian/people's state	↔	liberal-democratic state

Anarchismus

Antistatismus, Přirozený řád bez nátláku, Dobrovolná kooperace, Antiklerikalismus, Ekonomická Svoboda, Utopismus, Přímá akce

Mutualismus

Proudhon: vzájemná výměna, komunity řemeslníků, mutuální banky, bez vykořisťování.

Anarcho-syndikalismus

Revoluc. odborové hnutí; generální stávká jako politický mýtus. Sorel, CGT, CNT.

Anarcho-komunismus

Kropotkin: vzájemná pomoc, komuny, decentralizace, bez vlády i bez kapitálu.

Anarcho-kapitalismus

Trh místo státu, soukromá ochrana práv, suverénní individuum.

P.-J. Proudhon (1809–1865), Michail Bakunin (1814–1876), Petr Kropotkin (1842–1921),

TENSIONS WITHIN... ANARCHISM



Individualist anarchism	v.	Collectivist anarchism
Ultra-liberalism	↔	Ultra-socialism
Extreme individualism	↔	Extreme collectivism
Sovereign individual	↔	Social solidarity
Civil disobedience	↔	Social revolution
Atomism	↔	Organicism
Egoism	↔	Communalism
Market relations	↔	Social obligations
Private property	↔	Common ownership
Anarcho-capitalism	↔	Anarcho-communism

Feminismus

Patriarchát, Pohlaví vs. rod (sex/gender), Soukromé je politické, Rovnost vs. rozdíl, Intersekcionalita, Osvobození žen

Liberální feminismus

Rovná práva a příležitosti, reformismus. Wollstonecraft, Friedan, J.S. Mill.

Socialistický feminismus

Propoj. patriarchátu a kapitalismu; ženský útl. zakotven v ekon. struktuře.

Radikální feminismus

Pohlaví jako nejhlubší dělítko; patriarchát jako systém; osobní je politické.

Třetí vlna / intersekcionalita

Různorodost ženské zkušenosti; rasa + třída + gender.

Queer teorie

Fluidita genderu, performativita, kritika heteronormativity.

Mary Wollstonecraft (1759–1797), Simone de Beauvoir (1906–1986), Kate Millett (1934–2017), Germaine Greer (nar. 1939), bell hooks (1952–2021), Judith Butler (nar. 1956)

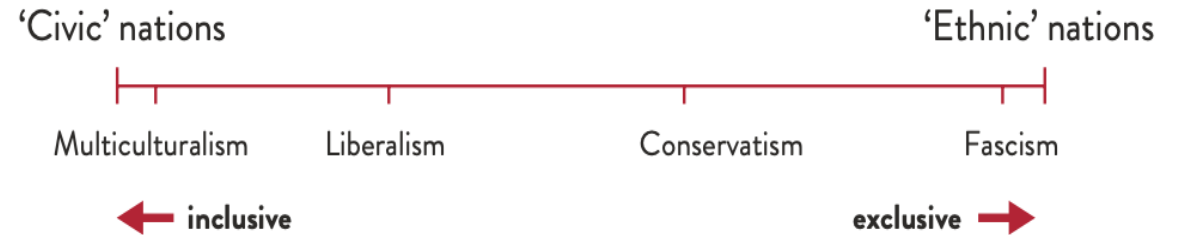
TENSIONS WITHIN ... FEMINISM (2)



Liberal feminism	v.	Radical feminism
female emancipation	↔	women's liberation
gender equality	↔	patriarchy
individualism	↔	sisterhood
conventional politics	↔	the personal is political
public/private divide	↔	transform private realm
access to public realm	↔	gender equality
equal rights/opportunities	↔	sexual politics
reform/gradualism	↔	revolutionary change
political activism	↔	consciousness-raising

Další politické ideologie

- Nacionalismus
- Populismus
- Fašismus
- Multikulturalismus
- Ekologismus



TENSIONS WITHIN ... POPULISM			
Right populism	v.	Left populism	
exclusivity	↔	inclusivity	
ethnic view of the people	↔	class view of the people	
cultural concerns	↔	economic concerns	
migrant threat	↔	neoliberal threat	
xenophobia	↔	egalitarianism	
'liberal' elite	↔	'corporate' elite	
neoconservatism	↔	neo-socialism	